

Toimintasuunnitelma, vuosi 2024

Vuosi 2024 on Autismiliiton 27-vuotis toimintavuosi. Liitto jatkaa päämäärätietoista toimintaansa autismikirjon ihmisten ja heidän läheistensä yhdenvertaisuuden, vaikutusmahdollisuuksien ja hyvän elämän toteutumisen edistäjänä. Toimintaa ohjaa liiton strategiset tavoitteet, jotka ohjaavat liiton toimintaa vielä vuoden 2024 liittokokoukseen.

Yhteiskunnalliset strategiset tavoitteet

- Autismitietoisuus ja autisimimyönteisyys lisääntyvät yhteiskunnassa
- Autismikirjon ihmisten oikeus esteettömyyteen ja saavutettavuuteen vahvistuu
- Autismikirjon ihmisten oikeus osallisuuteen toteutuu elämän eri vaiheissa

Liittoa koskevat strategiset tavoitteet

- Vahva toimija
- Vetovoimainen yhteistyökumppani
- Ennakoiva ja aloitteellinen vaikuttaja

Suomessa ei ole toista kansallisella tasolla toimivaa kansalaisjärjestöä, jolla on syvälinen osaaminen autismikirjosta ja joka on erikoistunut autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä asioihin. Tämä on liiton vahvuus myös tulevaisuudessa.

Sote-järjestöjen rahoituksen haasteet ja koveneva kilpailu rahoituksesta leimaavat järjestökentän toimintaa. Samaan aikaan, kun järjestöjen rahoitus pohjaa uhkaa heikkeneminen, on autismikirjoa koskevan tiedon samoin kuin autismikirjon ihmisten avun ja tuen tarve voimakkaassa kasvussa. Järjestöillä on myös kasvava tarve kyetä osoittamaan toiminnan vaikuttavuus ja tuloksellisuus sekä pukea toiminta yhä vahvemmin hyvinvointitalouden kielelle. Järjestöjen tekemä työ on pitkälti ennaltaehkäisevää toimintaa, johon satsaaminen tulisi nähdä yhteiskunnassa tällaisessa ajassa erityisen merkitykselliseksi ja taloudellisesti järkeväksi toiminnaksi.

Yhteiskunnassa on myös tapahtunut viime vuosina neurokirjon vahvempi yhteiskunnallinen ”herääminen”. Neurokirjon ja autismikirjon asiat ovat nousseet vahvemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ymmärrys on askel askeleelta vahvistumassa näiden asioiden ympärillä. Tämä tarjoaa myös hyvän lähtötilanteen tämän sektorin asioiden edistämiseksi.

Eduskuntavaalit käytiin vuonna 2023 ja uusi hallitus aloitti toimintansa keväällä 2023. Kevään aikana laadittava hallitusohjelma määrittelee vahvasti seuraavien vuosien yhteiskuntapolitiikan linjan. Tätä kirjoittaessa ei ole vielä varmuutta hallituksen kokoonpanosta eikä hallitusohjelman sisällöstä.

Selvää on kuitenkin se, että yhteiskunnan taloustilanne: taloustaantuma, energiakriisi ja hintojen nousu haastavat koko yhteiskunnan. Vaalikeskusteluissa esiin tuodut säästötarpeet ja -ajatukset näkyvät autismikirjon henkilöiden palveluissa ja autismihenkilöiden taloustilanteessa.

Maailman tilanne- Ukrainan sota ja muu epävarmuus ovat tuoneet poikkeuksellista yhteiskunnallista turvattomuutta kaikille. Taakse jäänyt COVID19-panepidemia vaikutti monella tavoin autismikirjon ihmisten ja heidän läheistensä elämään. Panepidemian jälkiä korjataan pitkään. Liitolla on oltava valmius omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, että autismikirjon ihmisten ja heidän läheistensä tarpeet tulevat otetuksi huomioon. Myös maahan tulleiden ukrainalaisten joukossa on suhteessa kantaväestöön enemmän autismikirjon henkilöjä. Tämä koskee myös muita maahanmuuttajia ja tämä tulee tuomaan myös uudenlaisia tarpeita liiton työlle.

COVID-panepidemia jätti jälkeensä työelämän murroksen, mikä näkyy myös Autismiliiton toimintatavoissa. Digitaalisuus astuu yhä voimakkaammin esiin, liiton henkilöstö tekee pääosin etätöitä ja paikkasidonnaisuuden merkitys on vähentynyt kaikessa toiminnassa esimerkiksi koulutukset ovat siirtyneet pääosin webinaareina toteutettaviksi. Tämä tarjoaa osaltaan maantieteellistä tasa-arvoa ja mahdollistaa laajemmalle väestölle tiedon tavoittamisen.

Hyvinvointialueiden toiminta käynnistyi varsinaisesti vuonna 2023. Hyvinvointialuevaikuttaminen onkin ollut oleellisessa roolissa viime vuodet ja tulee leimaamaan myös vuotta 2024. On seurattava sitä, kuinka hyvinvointialuelainsäädännön ja muun lainsäädännön sekä ohjeistuksen tavoitteet (kuten uusi vammaispalvelulaki ja uusi autismin Käypä hoito -suositus) hyvinvointialueella toteutuvat ja kuinka niitä sovelletaan. Hyvinvointialueiden rahoitushaasteet huomioiden on vaarana, että palvelukriteerit kiristyvät. Hoitaja- ja ammattilaispula koskettavat myös autismikirjon henkilöiden palveluja. Asumisen laatuun liittyvät haasteet edellyttävät myös seurantaa ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Oleellista on myös seurata, kuinka järjestöt ja autismikirjon henkilöt osallistetaan palveluiden kehittämiseen ja kuinka alueilla toimitaan esimerkiksi järjestöavustusten kanssa. Autismiliitto tukee omien yhdistysten hyvinvointivaikuttamista.

Vuonna 2023 käytiin paljon keskustelua perusopetuksen ja koulutuksen kysymyksistä. Yhteiskunnallinen inklusio-keskustelua käytiin paljon. Myös vaaleissa perusopetuksen uudistaminen oli vahvasti puolueiden tavoitteissa esillä. Neurokirjon asioiden nostaminen yhä vahvemmin tähän keskusteluun mukaan tulee olla keskiössä. Vammaisfoorumin toteuttama koulukysely vuonna 2022 osoitti jälleen vahvasti sen, että juuri neurokirjon lasten tarpeisiin pystytään kouluissa kaikkein heikoimmin vastaamaan.

Ympäristöasiat ja vihreä siirtymä näkyvät läpileikkauksen omaisesti yhteiskunnassa ja myös Autismiliiton toiminnassa. On perusteltua, että myös Autismiliitossa huomioidaan ympäristönäkökulmat sekä nostetaan esiin vihreään siirtymään liittyen autismikirjon henkilöiden näkökulmia esiin.

Autismiliitto toteuttaa ydintehtäväänsä tekemällä aktiivisesti edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä, tukemalla jäsenyhdistystensä toimintaa, jakamalla autismitietoa eri kanavia (mm. Autismi-lehti, nettisivut, sosiaalinen media) hyödyksi käyttäen, tarjoamalla neuvontapalvelua, järjestämällä tilaisuuksia ja tapahtumia sekä kouluttamalla ja konsultoimalla. Vertais- ja kokemustoiminnan kohdennetulla avustuksella koordinoimme ja kehitämme toimintaa, koulutamme uusia vertaisosaajia ja kokemusasiantuntijoita sekä koulutamme ja tuemme jäsenyhdistysten vertaisryhmien ohjaajia. Kehittämishankkeiden avulla pyritään lisäämään autismiosaamista keräämällä ja levittämällä tietoa uusista Suomessa ja maailmalla kehitetyistä toimintatavoista ja kehittämällä...Kehittämishankkeiden avulla pyritään lisäämään autismiosaamista keräämällä ja levittämällä tietoa uusista Suomessa ja maailmalla kehitetyistä toimintatavoista ja kehittämällä toimintatapoja, joilla voidaan edistää autismin kirjon henkilöiden ja heidän omaistensa hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa

Autismiliitto on jäsen monissa kotimaisissa (mm. Soste ry, Vammaisfoorumi ry, Opintokeskus Sivis, Kansalaisareena, Vates-säätiö, Kehitysvammaliitto) ja yhdessä kansainvälisessä organisaatiossa (AutismEurope). Hyödynnämme jäsenyyksiä aktiivisesti muun muassa toimimalla niiden vastuutehtävissä. Lisäksi liitolla on edustuksia eri organisaatioiden hallintojen hankkeiden ohjaus- ja työryhmissä. Yksin liitto on pieni toimija. Tiivis yhteistyö sote-järjestöjen ja muiden alan toimijoiden sekä viranomaisten ja ammattilaisten kanssa on välttämätöntä. Vain sitä kautta voimme edistää tavoitetta rakentaa yhteiskuntaa, jossa myös autismikirjon henkilöiden olisi mahdollista elää oman näköistään elämää yhdenvertaisena kansalaisena ja päästä hyödyntämään vahvuuksiaan.

Toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioimme systemaattisesti keräämällä säännöllisesti toiminnasta palautetta ja hyödyntämällä saatua palautetta toiminnan kehittämiseen.

TAVOITTEET, TOIMINTA JA TUOTOKSET SEKÄ NIIDEN MITTAAMINEN

Tavoite 1.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
<p>Liiton toiminnalla lisätään autismitietoisuutta ja autisminmyönteisyyttä yhteiskunnassa:</p> <p>- Autismikirjon ihmisten tarpeet huomioidaan suunnittelussa ja päätöksenteossa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hyödynnetään toiminnassa tietoa autismikirjon ihmisten toiveista ja tarpeista ja jaetaan kokemustietoa - Tehdään aktiivista edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä muun muassa mahdollisen itsemääräämisoikeuslain ja lastensuojelulain valmisteluun. - Tuotetaan säännöllisesti Neuvontapalvelua (puhelimitse, sähköpostilla, chat 	<p><u>Prosessimittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kannanottojen, lausuntojen jne. määrä - Jaetun materiaalin (oppaat, esitteet) määrä - Tilaisuuksien, tapahtumien, koulutusten, tapaamisten jne. määrä ja niihin osallistuneiden määrä

<p>- Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen vahvistuu</p> <p>-Tieto ja ymmärrys autismikirjosta lisääntyvät.</p> <p>-Autismikirjon ihmisten ja heidän läheistensä tieto omista oikeuksistaan lisääntyy.</p>	<p>jne. kautta).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pidetään yllä Aunet-verkostoa ja kehitetään kattamaan jokainen hyvinvointialue. - Jatketaan esim. Tunne Autismi -konseptilla toteutettavia tapahtumia ajankohtaisista asioista. - Jatketaan yhteistyötä verkostoissa ja haetaan uusia yhteistyökumppaneita esimerkiksi työllisyyden ja esteettömyyden edistämiseksi - Tuotetaan tietoa jäsenyhdistyksille paikallisista (vaikuttamisen)verkostoista ja tuetaan tarvittaessa niihin osallistumista. Hyvinvointialuevaikuttaminen on edelleen keskiössä erityisesti ns. katvealueilla, joissa ei toimi autismiyhdistyksiä. Hyvinvointialuevaikuttamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä muun muassa ADHD-liiton kanssa. - Autismiliiton koulutustoiminta tavoittaa yhä useamman kuulijan ja toimijan tilauskoulutusten ja avoimien koulutusten kautta. Vuonna 2024 toiminta on vakiintunut, saanut rakenteet ja pysyvän markkinointi-ilmeen. Vuonna 2024 kehitetään koulutussisältöjä sekä markkinointia edelleen. - Autismin Talvipäivät toteutetaan vuonna 2024 Tampereella. - e-Autismi -hanke työstää materiaalia, psykoedukatiivista verkossa toteutettavaa sisältöä autismikirjon nuorille autismissa itsetuntemuksen ja itseymmärryksen lisäämiseksi. 	<ul style="list-style-type: none"> - viestinnän välineiden (nettisivut, sosiaalinen media jne.) seuraajien määrän kehitys <p><u>Tuloksellisuusmittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen autismikirjosta -Autismikirjon ihmisten tarpeiden näkyminen päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa -Kokemusasiantuntijuuden vahvistuminen, -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tuleminen neuvontapalvelujen yhteydenotoissa <p>Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmiltä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalveluun yhtyettä ottaneilta ja koulutuksiin osallistuneilta sekä itsearviointilla.</p>

Tavoite 2.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
<p>Vahvistetaan vahvaa tukea tarvitsevien autismikirjon henkilöiden oikeuksia.</p> <p>Huomioidaan, että vahvaa tukea tarvitsevien joukossa on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eri ikäisiä ihmisiä, sekä aikuisia. nuoria että lapsia • väliinputoajia, jotka eivät saa tarpeesta huolimatta mitään tukea 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuotetaan materiaalia (esim. video) autismikirjon moninaisuudesta, muis-tutetaan näkymättömästä vammasta - Erityisesti painotetaan vahvaa tukea tarvitsevien näkökulmaa, jotka ovat usein kaikkein heikoimmassa asemassa ja joiden näkökulma ei ole viime vuosina ollut kovinkaan vahvasti esillä - Vaikutetaan itsemääräämisoikeuslain valmisteluun. - Haetaan erillistä hanketta vahvaa tukea tarvitsevien autismikirjon perus- ja ihmisoikeuksia vahvistamaan. - Jaetaan tietoa (mm. esitteiden, oppaiden ja muun materiaalin kohden-nettu jakelu) monipuolisesti hyödyn-täen eri kanavia ja yhteistyöverkosto-ja. - Markkinoidaan Haaste-toimintamallia asumispalveluihin ja yhdessä kehitys-vammajärjestöjen kanssa nostetaan tehostetusti asumisen laatuun liittyviä kysymyksiä esiin. - painotetaan perheiden jaksamista ja perheille annettavaa tukea. 	<p><u>Prosessimittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kannanottojen, lausuntojen jne. määrä - Tapaamisten ja tilaisuuksien määrä (esim. aihealueeseen vaikuttaminen) - Tilaisuuksiin, tapahtumiin, koulutuksiin jne. osallistuneiden määrä <p><u>Tuloksellisuusmittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Tiedon ja ymmärryksen lisääntymi-nen vahvaa tukea tarvitsevien autis-mikirjon henkilöiden oikeuksista -Autismikirjon ihmisten tarpeiden näkyminen päätöksenteossa ja lain-säädännön valmistelussa -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tu-leminen neuvontapalvelujen yhtey-denotoissa <p>Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmil-tä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalve-luun yhtyettä ottaneilta ja koulutuk-siin osallistuneilta sekä itsearviointil-la.</p>

Tavoite 3.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
<p>Liiton toiminnalla edistetään autismikirjon ihmisten oikeutta osallisuuden elämän eri vaiheissa:</p> <p>-Autismikirjon ihmisten oikeus yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistuu (esimerkiksi koulunkäynti, opiskelu, palkkatyö, asuminen, harrastukset ja vapaa-ajan toiminta)</p> <p>- Autismikirjon ihmisten oikeus omaa elämää koskevaan päätöksentekoon sekä yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistuu.</p> <p>- Oikeus saada tukea päätöksentekoon sekä yksilöllisiä tarpeita vastaavia osallisuutta tukevia palveluja elämän eri vaiheissa vahvistuu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikutetaan lainsäädäntöön, suosituksiin ja ohjeisiin, kiinnitetään huomiota lakien ja ohjeiden autismikirjon kohderyhmän näkökulmasta oikeanlaiseen soveltamiseen ja tehdään myös muilla sektoreilla aktiivista yhteiskunnallista vaikuttamista nojaten YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen linjauksiin. - Erityisesti seurataan vammaispuolelta, Käypä hoito-suositusten ja YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen soveltamista ja toteutumista. - Vuonna 2024 vaikuttamistoimintaa kohdennetaan erityisesti opetustoimen henkilöstön osaamiseen ja oppimisympäristöjen aistiesteettömyyteen sekä autisimiystävällisyyden lisäämiseen - Tuotetaan ja jaetaan materiaalia muun muassa opetustoimen henkilökunnalle, päivitetään Haaste-toimintamallista ns. Haaste-koulu -malli (hankerahoitusta haetaan). - Vaikutetaan mahdolliseen perusopetuslain uudistukseen. - Toimitaan aktiivisesti työryhmissä ja verkostoissa liiton toiminnan tavoitteita edistäen. - Järjestetään koulutus- ja muita tilaisuuksia tavoitteena yleisesti tiedon lisääminen. - Jaetaan tietoa eri kanavissa (kirjallinen materiaali, nettisivut, some). - Hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta. - Kehitetään ja ylläpidetään liiton Vertais- ja kokemustoimintaa esim. painottamalla paikallista vaikuttamista ja kehittämällä vertaistukea esim. siirtymävaiheisiin 	<p>Prosessimittarit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työryhmäosallistumisten, lausuntojen, tapaamisten jne. määrä - Tilaisuuksiin, tapahtumiin, koulutuksiin jne. osallistuneiden määrä - Jaetun materiaalin määrä. <p>Tuloksellisuusmittarit:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen autismikirjon ihmisten osallisuudesta (esim. koulu, opiskelu ja työelämä) -Autismikirjon ihmisten tarpeiden näkyminen päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa -Kokemusasiantuntijuuden vahvistuminen -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tuleminen neuvontapalvelujen yhteydenotoissa <p>Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmiltä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalveluun yhtyettä ottaneilta ja koulutuksiin osallistuneilta sekä itsearvioinnilla.</p>

	- Haetaan hanketta, jossa kehitetään tukihenkilöjä asioimisavuksi ja tueksi	

Tavoite 4.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
<p>Liiton toiminta tukee ja vahvistaa jäsenyhdistyksiä</p> <p>- Liitto toimii yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa, jakaa tietoa ja vastaa niiden tuen tarpeisiin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tarjotaan jäsenyhdistysten toiveisiin vastaavaa ja toimintaa tukevaa neuvontaa ja opastusta sekä kehitetään tukea tunnistettujen tarpeiden pohjalta (mm. yhdistystoiminnan koulutus ja vuosikello). - Pidetään aktiivisesti ja suunnitelmallisesti yhteyttä jäsenyhdistyksiin, opastetaan ja tuetaan paikallisessa edunvalvonnassa ja tarjotaan käytännön apua esimerkiksi toiminnan sisältöjen suunnittelussa mm. jakamalla muissa jäsenyhdistyksissä hyväksi havaittuja käytäntöjä. - Hyödynnetään ajankohtaisessa yhteydenpidossa eri viestinnän kanavia ml. suljettua puheenjohtaja-sihteerin facebook -ryhmää. - Liiton viestintä tukee yhdistysten toiminnan näkyvyyttä ja toiminnasta tiedottamista. - Liito jakaa STEA:n liitolle myöntämän jäsenyhdistysavustuksen jäsenyhdistyksille täysimääräisenä hakemusten perusteella. - Järjestetään liittokokouksen yhteydessä liiton omille jäsenille suunnattu jäsenyhdistystapaaminen ja syksyllä myös puheenjohtaja-sihteeripäivät. 	<p><u>Prosessimittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jäsenyhdistysten tapaamisten määrä ja niihin osallistuneiden määrä. <p><u>Tuloksellisuusmittarit:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - jäsenyhdistysten kokemukset yhteistyöstä liiton kanssa. <p>Tiedot kerätään kyselyillä ja haastatteluilla jäsenyhdistyksiltä sekä itsearviointilla.</p>

Autismiliiton toimintaa ohjaavat arvot: *Yhdenvertaisuus, Yhteisöllisyys ja Asiantuntijuus.*

Yhdenvertaisuudella tarkoitamme sitä, että jokaisella on oikeus ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan jäsenenä. Toimintamme edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä ihmisoikeuksien toteutumista.

Yhteisöllisyydellä tarkoitamme yhteisöllisyyden kehittämistä jäsenyhdistystemme, sidosryhmien ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Toimintamme vahvistaa vertaisuutta ja vuoropuhelua.

Asiantuntijuudella tarkoitamme sitä, että Autismiliitto on luotettava, riippumaton ja ajassa mukana oleva asiantuntijaorganisaatio. Liiton toiminta perustuu tutkittuun tietoon ja kokemustietoon.